

# מלחמת העולם הראשונה ומקומה בהתפתחות ההיסטוריה הצבאית

## גורמי מוצא

ההשפעה הבלתי-פוסקת של ההתפתחות הטכנית על הכוחות המזויינים, עקב גידולו המסחרר בהיקפו ובטיבו של הייצור התעשייתי בסוף המאה הי"ט ובראשית המאה ה"כ, היתה חזיון חדש — ובאופן יחסי אף מפתיע. עד אז חלפו, כרגיל, תקופות ארוכות בין הופעותיהם של טיפוס נשק חדש למשנהו; והיתה לצבאות השונים שהות מספקת לסגלם לעצמם. כך בסוף ימי הביניים, ה"קשת-הארוכה" של הבריטים והחנית של השביצרים לא היו, למעשה, אלא שכלול מה של סוגי חימוש שהיו ידועים כבר זמן רב לפני כן. הנשק-החם המופעל על-ידי הפחול שלט בכיפה במשך יותר ממאתיים שנה — החל מלפני 1500 ועד 1700 בערך. ושוב: הנשק-החם המופעל על-ידי חלמיש היה כלי-החימה העיקרי כמעט במשך 150 שנה. יתר-על-כן, מימי הפרעונים ועד למסעותיו של נפוליאון היו הצבאות נעים בכוח-השרירים של האדם (צעידה ברגל) או הסוס; והיו מונהגים באמצעות רצים, איתות-ראיה וסימנים אקוסטיים. במשך 4000 שנות ההתפתחות הצבאית לא השתנה כלי-הנשק אלא לעתים רחוקות, ואילן כלי התנועה, והשליטה לא נשתנו כלל. לכן אין פלא בדבר כי הבעיה הכפולה של התאמת מבנה הכוחות המזויינים, ודרכי הפעלתם, אל מכשירי-הביצוע והקרבת החדשים, היתה מתעוררת רק לעתים רחוקות ביחס; כן אין להתפלא על-כך כי בעיה זו לא באה אלא לפרקים לידי ביטוי בתורה-הצבאית ובאותו נסיון-היסטורי-מרוכז שעליו מושתת תורה זו.

מצב-דברים זה משתנה לחלוטין במשך 30 השנים האחרונות שלפני מלחמת-העולם הראשונה. בתקופה האמורה העמידה ההתפתחות הטכנית-המדעית את אנשי-הצבא בפני עובדות-יסוד חדשות לגמרי:

א. העליה בטוח אמצעי-האש, בקצב-אשם וב- יכולת-ההרס שלהם — עקב הופעת רובה-המחסנית ואבק-השריפה-ללא-העשן, הנשק האבטומטי (אשר בתהליך-התפתחותו הגיע עתה לידי שלמות טכנית מסוימת), והארטילריה החדשה.

ב. צפיפות רשת רכבות וכבישים — המאפשרת

עתה ריכוזם-פריסתם — וארגון אספקתם למשך זמן רב — של ארמיות גדולות תוך ימים, לעומת השבוע עות, שנדרשו לפני כן.

ג. הטלגרף והטלפון — המאפשרים את השליטה אף על גופי-צבא המרוחקים זה מזה מאות קילור- מטרים, ואת הפעלת גופים אלה שתהא מתואמת במשימה משותפת.

ד. גידול האוכלוסיה מחד גיסא וייעול דרכי ה- ייצור והיקפו מאידך גיסא — המאפשרים ניצול הפוטנציאל-האנושי אשר לכל אומה ואומה, באופן הרבה יותר ממצה מכפי שהיה הדבר אפשרי אי-פעם לפני-כן. שירות-החובה הכללי, שהיה אמנם קיים לכאורה כבר מאז ימי המהפכה הצרפתית, הפך עתה למציאות כוללת. תודות לשאיפתה של כל אחת מהמעצמות הגדולות להשיג בעת מלחמה עדיפות כמותית על יריבותיה, מקיף עתה השירות הצבאי את כל הגילים הבאים במידה כלשהי בחשבון, מן הצעירים לקשישים, עצמת הצבאות עולה מן הרמה של מאות אלפים לזו של מיליונים — וצבאות כאלה אפשר עתה להניע ולקיים — שוב, תודות להתפתחות הטכנית בתחום אמצעי התנועה, הקשר והשליטה.

ה. גוסף על כל אלה עומדים צבאות אותה תקופה בפני העובדה, שתהליך ההתמודדות-המלחמתית אשר עד כה היה מקיף רק את היבשה והים מגיע מעתה לידי חלת-ממדיות.

## בעיות ערב מלחמת-הראשונה

בונים ומפקדיהם של צבאות המעצמות הגדולות הוצגו, אפוא, בתקופת המעבר מן המאה הי"ט למאה ה"כ בפני הצורך להסיק מסקנות — אשר חוייבו ע"י צירוף העובדות המתואר כאן — לגבי תורת-המלחמה, על שלוש רמותיה (האסטרטגית, האופרטיבית והטקטית), מחד גיסא, ולגבי מבנה הכוחות-המזויינים, חימושם וציודם, מאידך גיסא.

### א. הבעיה האסטרטגית

בשלב זה של המהפכה-התעשייתית הפכה המלחמה מהתמקדות בין הכוחות המזויינים בלבד להיאבקות

בין כלל הפוטנציאל הכלכלי והאנושי של הצדדים המתנגשים.

יתר-על-כן, ההרכב המדיני-הגיאוגרפי של המחנות היריבים ואזורי שליטתם הוליד, בפרוץ מלחמת העולם הראשונה, אל המסקנה שהתנגשות הצבאית הממשית לא תהיה עוד מוגבלת, כברוב המלחמות בעבר, לכמה שדות-קרב „מסורתיים“ באירופה, אלא תקיף חלקים נרחבים של כדור-הארץ.

ראשית כל, צריכה היתה הנחה זו לחייב את התכנון-האסטרטגי, לראות את התהליך המלחמתי הכללי כתהליך המשלב את הזרוע-היבשתית ואת הזרוע-הימית שילוב רב ומעמיק מכפי שהיה מקובל קודם-לכן.

שנית, הרחבת היקפה הגיאוגרפי של ההתנגשות המזוינת העמידה את התכנון-האסטרטגי בפני הצורך להרחיב את יריעתו מזירות-המלחמה העיקריות גם על הזירות „צדדיות“ כביכול — ולקבוע את קשרן אהדדי של אלו.

קיצור-של-דבר, הבעיה האסטרטגית אשר תבעה תשובה היתה: כיצד להתכונן לקראת מלחמה טוטלית ועולמית — וכיצד לנהלה.

### ג. הבעיה האופרטיבית

ברמה האופרטיבית תבעו תשובה שתי שאלות עיקריות:

השאלה הראשונה היתה, באיזה אופן לבצע תמרון אופרטיבי חוקפני ומכריע — הבקעה, איגוף וכיתור — כשברוב הזירות, ובמיוחד בזירה המערב-אירופית, השתגה מן-היסוד היחס שבין מרחב-התמרון ועצמת הכוחות, כלומר: כשמחנות-המיליונים, הממלאים את הזירה המצומצמת מבחינה גיאוגרפית, אינם מניחים עוד מקום לפריצות בסגנון הקודם, ולרוחים בין גופי-הצבא, שדרכתם אפשר לבצע מהלכים אופרטיביים זריזים ותקיפים.

השאלה השניה (הקשורה קשר הדוק בראשונה) היתה: כיצד להקנות לצבאות-ענק חדשים אלה ניות אופרטיבית — כאשר, אמנם, רשת-מסע-ב-פותרת את בעיית הובלתם אל זירת-הפעולות, ופרישתם לקראתה; אך, לעומת זאת, בחוץ הזירה עצמה נעים צדיין הגייסות, כמו בימי קדם, במסע-רגלי ובתובלת-סוסים, ההפרש בין קצב התנועה ויכולת ההובלה עד אל זירת המלחמה מכאן, לבין קצב ויכולת אלה בתוך הזירה עצמה, מכאן — היתה בעיה שהשפיעה גם על המערכת-הלוגיסטית של הצבאות. מערכת זו עצמה אף היא נשענה על התובלה-ברכבות, מרובת-היכולת,

עד לזירה — ועל תובלת-הסוסים, בעלת יכולת מצומצמת ביותר, בתוך זירת-הקרבות גופה.

שתי הבעיות — כמוהן כמתמזגות לשאלה הכפול-לה: באיזה אופן לפתור את הסתירה בין עצמת כוחות לבין מרחב-תמרון — ואת הסתירה בין יכולת התנועה המועטת של הדרגים הקדמיים (הן של הגייסות הלווחמים והן של מנגנון-האספקה) לבין יכולת התנועה הרבה של הדרגים העורפיים, המזיגים את אלה הראשונים.

### ג. הבעיה הטקטית

ברמה הטקטית נתיצבה, למעשה, בעיה מרכזית אחת: עליית עצמת-האש עקב ההתפתחות הטכנית של כלי-היריה, בהצטרפה „יכולת-העצירה“ של ביצורי-השדה ולניצול יעיל של פני הקרקע על ידי המגינים, הקנתה להגנה הטקטית יתרון על ההתקפה הטקטית; דבר, שבהכרח היתה לו השפעה-חוזרת על מצב-הדברים ברמות האופרטיבית והאסטרטגית. מכאן נבעה אותה שאלה אשר כבר בתקופות קודמות היתה מופיעה על כל שכלול חדש בכלי-היריה (החל, נאמר, באותה „קשת-ארוכה“, אשר כבר הוזכרה-לעיל), שהיא: כיצד להחזיר את העדיפות לאורח התוקפני בקרב?

בידוע הוא שהאחראים באותה תקופה לקביעת מבנם של צבאות המעצמות הגדולות ולניהולם במלחמה לא ידעו לגסח תשובות מספקות אף על אחת מן השאלות שצוינו כאן.

אפשר לשעון שדבר זה נצט מגורם שכבר הוצבע עליו לעיל: היגו, מן האופי החדש והמפתיע של הבעיות אותן הולידה המהפכה התעשייתית. אמנם, קדמה למלחמת-העולם הראשונה שורה של מלחמות (בראש-ראשונה זו שבין הצפון והדרום בארה״ב, בשנות 1861—1865; וכך אשה שבין גרמניה לצרפת ב-1871—1870, בין רוסיה ליפן ב-1904—1905; ומלחמות הבלקן ב-1912—1913), שבכל אחת מהן נצטיירו לפחות כמה מבעיות אלו בצורה חדה למדי.

כבר נאמר לא-פעם, כי אחת הסיבות לכך שמצב-ביאי אירופה לא ראו את הגולד, ואף סירבו לראותה, היתה נעוצה באופי השכלתם הצבאית, המבוססת על דוגמאות היסטוריות שמלפני המהפכה התעשייתית, ובעיקר על עיקרי המלחמות הנפוליאוניות ופירושם בידי קלאוזוביץ וז'מיני. אכן, כיום, האמת ניתנת להאמר שמהות המשגה של השכבה הצבאית-הקובעת בכל הארצות, ערב מלחמת-העולם הראשונה, לא היתה בעצם לימוד העיקרים והעקרונות שהופקו מדוגמאות היסטוריות של העבר, אלא בכך שהם לא ידעו לממשם

ולהמחישם ע"י כלי-הביצוע החדשים שנתנה להם  
ההתקדמות הטכנית.

נשמעו גם מספר קולות-אזהרה, שהצביעו על  
ערכובי-הפרשיות בין עקרון-מלחמה שהנו קבוע, לבין  
אורח-ביצוע, העשוי להשתנות. דרך-אגב, מעניינת  
העובדה שאחדים ממשמיעי קולות-אזהרה אלה היו  
דוקא יהודים: אנשי-כלכלה כרטנאו (מראשי המל"ה  
חמה) ובלוך (כמנין שנים לפניו) אשר ציינו את  
הקשר ההדוק, במלחמה החדשה, שבין תכנון-משקי  
ותכנון-אסטרטגי; והקצין הצרפתי, קומנדנט<sup>1</sup> מאיר,  
אשר חזה-מראש את העדיפות אשר מקנים אמצעי-  
האש החדשים לאורח-הלחימה ההגנת.

אך מקולות מזהירים אלה ואחרים התעלמו בדרך-  
כלל החוגים הצבאיים הרשמיים, ובמקרים מסויימים,  
אף עשו למען השתיקם, כי בשנים האחרונות ההן,  
לפני פרוץ מלחמת-העולם הראשונה, בלטה במיוחד  
אותה בעיה עדינה ומורכבת (שהיתה אמנם קיימת גם  
לפני-כן, ועודנה מוסיפה לעמוד על הפרק עד היום  
הזה): כיצד לאפשר, במסגרת הצבאית הבנויה בהכ"ס  
רח על מרות, משמעת ודירוג, את המחקר הענייני  
המדעי החופשי.

החוגים הצבאיים הרשמיים שברוב ארצות אירופה  
(ובמיוחד — בצרפת ובאנגליה) העדיפו או להיות  
דבקים לתפיסות מוטעות, שעבר זמנן — אף יש  
הגנו עליהן באמצעי המשמעת הצבאית — במקום  
המאמץ שהיה דרוש, בשביל להודיע בטעות  
ולהשתחרר מדעות-קדומות. ניתנה האמת להאמר, כי  
כנראה שהיו ביניהם אשר העדיפו את נוחות דרכם-  
בצבא ואת הפרסטיז'ה שלהם, על בטחון אומותיהם,  
שהופקד בידם... לא גגזים אם נאמר שעצלנות-  
מחשבתית ורפיון-מוסרי, שנחאלו בחלק מבין אנשי-  
הצבא הקובעים בתקופה הזאת, היו בין הגורמים  
העיקריים שהשפיעו על מהלכה ההיסטורי של מלח-  
מת-העולם הראשונה.

אכן, ניתן לומר כי כתוצאה מכך מתחלקת ההיס-  
טוריה של מלחמת-העולם הראשונה לשני שלבים ברורים.  
השלב הראשון, 1914—1916: כשלוש תורת-המלחמה  
ותורת-מבנה-הכוחות המקובלות — עקב אימתן  
התשובה לאותן השאלות העיקריות הנ"ל שהמציאות  
הציגתן, ולאחר חיפוש-ישוא אחר תשובות עליהן.  
ואילו בשלב השני, 1916—1918: בהדרגה ובאטיות  
מתמננים הפתרונות — כלקח מכשלונות ואכזבות;

במחיר של מיליונים קרבנות נולדת-ההולכת תורת-  
הלחימה החדשה.

## שלב הכשלונות והחיפושים

### א. האשליות בפתיחה

צבאותיהן של כל המעצמות-הגדולות נכנסו למל-  
חמת-העולם הראשונה כשתורת-הלחימה שלהם מבו-  
ססת על מספר אשליות שעמדו בסתירה מוחלטת  
למציאות התעשייתית, הטכנית, המדעית — ולמסק-  
נות שחובה היתה להסיקן ממנה. ואלה היו האשליות  
העיקריות:

(1) ברמה האסטרטגית: המלחמה תהיה קצרה ותוכ-  
רע בחזית עיקרית אחת, והיא חזית המערב, אין,  
עלי-כן, צורך בהכנת האוכלוסיה והמשק למאבק  
מושך.

(2) ברמה האופרטיבית: הנצחון האופרטיבי יושב  
בדרך תנופה, אשר תוליד אל מערכות-השמדה,  
גדולות ביבשה, כדוגמת מערכות נפוליאון ומער-  
כות 1870-71.

(3) ברמה הטקטית: האש של חיל-הרגלים (המקובץ  
ביחידות גדולות), והות"ם של הסתערותו, יתגברו  
בהתקפה, הנערכת לאחר הכנה-ארטילרית קצרה,  
על כושר-הבלימה של כלי-היריה של המתגונן,  
המוצבים מאחרי מכשולים וביצורי-שדה.

(4) בשטח המבנה: מן הדין ששגגות תורת-הלחימה  
תמצאנה את ביטויין במבנה הכוחות. החיל העיקר-  
י של כל הצבאות, חיל-הרגלים, מאורגן ביחידות  
ובעוצבות, שתכונתן העיקרית היא משקל-המס-  
פרי של כוח-אדם (פלוגות — בנות 250 איש,  
גדודים — בני 1000, רגימנטים — בני 3000 ואף  
4000, בריגדות — בנות 6000—7000—8000, דיבי-  
זיות — בנות 12000 עד 16000 איש-רגלי).

לעומת זאת היתה מצומצמת-ביותר, יחסית, התכ-  
נה האיכותית של חיל זה מבחינת סוגי החימוש  
והציוד, הרובה המכודן הוא הנשק העיקרי של הרגלי,  
אמצעי הלחימה המיועדים לסייע לו הם 2 מקלעים  
בינוניים (ובתחילה — 1) לגדוד ו-72 תותחי-שדה,  
מונעים ע"י סוסים, לדיביזיה.<sup>2</sup>

מאחר שתכונות-הלחימה העיקריות של חיל-הרג-  
לים ב-1914 נתבטאו בחשקל המקובץ של רובאיו —  
היתה היחידה הקטנה הסרת יכולת-פעולה וערך טקטי.

(2) דהיינו — 6 תותחי-שדה לגדוד, בצבאות גרמניה  
וצרפת; ואילו בצבא הרוסי 48 ת"ש לדיביזיה בת 16  
גדודים, דהיינו — 3 לגדוד.

(1) „קומנדנט” — מיר.

תחת זה היו מסגרות-הקרב היסודיות, לפי התפיסות המקובלות אז — הגדוד והרגימנט. הארטילריה הבינונית והכבדה עדיין מצומצמת מאוד היתה בעצמתה, ונועדה בעיקר להפעלה נגד ביצוריקבע — ולאודוקא נגד ביצורישדה. לחילות טכניים הוקדשה תשומת לב מועטת-ביחס; והראיה — שבראשית המלחמה עדיין היוו בצבאות רבים חיל-ההנדסה וחיל-הקשר גוף-חילי אחד.

מצביאי כל צבאות העולם היו בטוחים שחיל-הפרשים מוכשר לשמש כחיל ההבקעה האופרטיבית, כפי ששימש לעתים בעבר. לכן היה הוא מאורגן באגרופים גדולים של דיביויות ושל קורפוסים, אשר כוח-האש שלהם היה למעשה נמוך למדי. אכן, לעימת מצביאים שהסתפקו באמונתם זאת לא הסרו אף מצביאים כאלה אשר סבורים היו שחול זה עודנו מסוגל גם לביצוע התקפה טקטית, בחזיתות העיקריות של המלחמה. על-כן היו הגייסות הרכובים שבצבאות אירופה מצוידים בנשק קר (חרבות, ולע"תים תניתות) ומאומנים לסתערות בה ממש כבימי נפוליאון.

לחיל-האוויר נקבע לראשונה תפקיד של תצפית וסיור בלבד. תפישה זאת נתבטאה הן בעצמתו המסוימת פריית אצל הצבאות השונים (כך בצרפת, ארץ חלוצי התעופה באירופה, עמדו לרשות הצבא ב-1912 — 390 מטוסים ו-230 טייסים; ואילו בגרמניה — 100 מטוסים ו-90 טייסים) והן בסוגי-המטוסים ובחומרים (אקדחים — ואף חצים...). אכן, הרגו מכלל תפיסה זו ספינות-האוויר מסוג "צפלין" שעמדו לרשות הצבא הגרמני, ואשר אותם הועידו להפצצה אסטרטגית, כביכול — אלא שמספרם ויכולתם היו כה קטנים עד שלא ניכרו כל עיקר במהלכה הממשי של המלחמה.

ב. התגברות כשרון-מצביאים על תורת-לחימה מוטעית — סיכוי שנתכדה.

מן הראוי לציין, בכ"ז, שבשלב-הפתחה של מלחמת-העולם הראשונה היתה עדיין קיימת האפשרות כי — כפי שקרה לא-פעם במלחמות אחרות — יכולתו של כשרון-מצביא ומקרייות-הקרב, יהא בהם כדי לגבור, לפחות לתקופת-מה, על פני עובדות-היסוד אותן קבעה ההתפתחות הכלכלית והחברתית האוביקטיבית. ואמנם, כידוע, התקרב הצבא הגרמני ב-1914 קרוב למדי אל הכרעה מהירה במלחמה בחזית המערב, והוא השיג זאת באמצעות אורח-אופרטיבי של מערכת-הנופה.

העובדה כי אפשרות-להלכה זו לא נתגשמה נבעה, ראשית-כל, מתוך כך שהנהגת צבאות מעצמות

המרכז<sup>3</sup> חטאה לעקרון של המאמץ-העיקרי, ועשתה זאת פעמיים: ברמה האסטרטגית, כשחלק מסוים של הצבא הגרמני, וכל הצבא האוסטרי, לא הופנו לחזית העיקרית אלא — ובהיקף העולה על אותו מינימום שהוא הכרח-אחרון — נגד רוסיה, ולחזית הבלקן; וברמה האופרטיבית, כי התכנית הגרמנית למערכת-הכחדה בחזית צרפת ("תכנית שליון" הידועה) בוצעה בצורה מוטעית. תוכנה העיקרי של התכנית ההיא היה תמרון תוקפני מכריע על פני הגזרה הבלגית-הצפון-צרפתית, והצלחתו השלמה של זה היתה מותנית ב-תמרון הגנתי בכנף-השמאל הגרמנית ומשיכת היריב הצרפתי להתקפה ולמלכודת, שעה שיתקדם לתוך אותה גזרה גרמנית (הגזרה הלוטרנינגית). והנה סולף רעיון התכנית, וחלוקת-הכוחות הנחוצה שובשה, ע"י תוספת עוצבות מופרות לכנף השמאלית, ההגנית — והתוצאה היתה אופסיכיות גרמניות נפרדות, ללא כושר-הכרעה, בשתי הגזרות גם יחד.

כשלון אסטרטגי ואופרטיבי זה של הגרמנים — על אף שפע הצלחות טקטיות שהושגו על-ידם בתקר שה הראשונה היתה — גרם לכך שהמלחמה הפכה להיות מלחמה ארוכה, כתוצאה מכך, תוך המשכה של המלחמה, החלו עובדות היסוד הנ"ל — שנקבעו ע"י המהפכה התעשייתית-הטכנית האוביקטיבית — מגיעות לידי ביטוי ותוקף מלאים. הן הן שחשפו, בהדרגה, ארץ-של האשליות אשר היו טבועות ביסוד תורת-המלחמה ומבנה-הכוחות של הצבאות, הגם שאלה טרם נראו לעין בשבועות הראשונים של ההתנגשות.

### ג. כשלונות יולקחם.

(1) כשלונות ברמה הטקטית. הוסרת-השובה על הבעיה הטקטית המרכזית של התקופה (כיצד להחזיר לאורח-התוקפני ולגורמיו האופייניים — הלם, תמרון וניידות — את עדיפותם, מול עצמת-האש המוגברת של הנשק-האבטומטי ושל הארטילריה החדשה, המוצבים מאחורי ביצוריי-השדה) — הוא שהטביע את חותמו על השנתיים הראשונות של המלחמה; ובראש-וראשונה — בחזית המערב.

שם השתרעה, לאחר שנכשל נסיון ההתקפה-רבתי הגרמנית בקיץ 1914, חומה כפולה של חפרות מגודרות-תיל — מ"התעלה" ועד לגבול השביצרי. שני הצדדים התנסו במאמצי-ישוא להבקיע חומה זאת.

(3) צבאות גרמניה ואוסטריה; והמדובר כאן הוא בצבאות אלה משום שבידיהם — וביתר-דיק בידי צבא-גרמניה — היתה נתונה בשלב-המלחמה ההוא היחמה האסטרטגית והאופרטיבית העיקרית.

האשליה בדבר ה"אפשרות" של התקפה עלידי כוח-אדם מקובץ, ש"יספוג" את האש של המתגונן, נתבדתה — אך לא בטרם עלתה במאות אלפים של קרבנות.

גם הנסיון של ההתקפה בעזרת המשקל-המקובץ של מתכת — ה"חריש" הארטילרי, ריכוז אלפי תותחים בגזרה של קילומטרים ספורים, המפליטים ממש סופה של אש, בת מיליונים פגזים — לא נשא את הפרי המקווה.

כן הכיזב, בסיכומו של דבר, אמצעי-לחימה חדש: הגז המרעיל.

בחזית-המערב השתרר קפאון טקטי ואופרטיבי מוחלט. מכאן התפשט הקפאון על הנהלת המלחמה כולה. כי שני הצדדים לא השכילו לשברו ברמה האסטרטגית תוך-כדי ניצול האפשרויות שהתפתחו או נתגלו בחזיתות אחרות, "בלתי-עיקריות".

(2) כשלונות ברמה אסטרטגית

אפשרויות כאלו נפתחו, במספר הזדמנויות, בפני שני הצדדים — נהחמצו עלידי שניהם. הגרמנית יכלו, לו עברו לדפנסיבה מוחלטת וחסכונית בחזית המערב, לפתח מאמץ-עיקרי נגד החוליה החלשה בשרשרת בנות-הברית — קיסרות רוסיה הצארית. מגרעות צבאה של מדינה זו, ושטחי-התמרון רחבי-הידיים של מזרח אירופה, פתחו סיכונים למערכת תמרון, השמדה והכרעה על אף המציאות הטקטית החדשה. אולם ההנהגה-הצבאית הגרמנית נקטה קו אסטרטגי מעיניה וק באופן הססני ובעצמת-כוחות בלתי-מספקת.

כן התעלמה היא גם מן הסיכוי האסטרטגי הגדול השני, שצמח מהצטרפותה של תורכיה למחנה הגרמני — להנחית מכה מכרעת לקיסרות הבריטית ע"י ניתוק הדרך-הקיסרותית הגדולה בנקודתה הרגישה, תעלת-סואץ, תוך-כדי שימוש בקרשי-הקפיצה שעמד לרשותה בא"י.

באותה מידה עצמה לא ידעו גם בעלות-הברית לשבור את הקפאון האסטרטגי ע"י מהלומות-הכרעה במקומות התורפה של יריביהם.

שאיפה לכך היתה אמנם קיימת והיא נתגשמה, בין השאר, במבצע הגדול של עליית גייסות בעלות-הברית בחוף הדרדנלים. מבצע זה, מגמתו היתה, כידוע, להוציא את תורכיה מן המלחמה ולהבטיח

(4) הכונה כאן — למושג "טקטיקה-של-רויח" (Satu-ration Tactics) אשר לבש צורות שונות ומגוונות במלחמת העולם השנייה — שהיו שונות בתכלית מזו המוכרות כאן.

חיבור ימי ישיר לרוסיה והזרמת תגבורת וציוד אליה. אכן, גם למשימה של תפיסה זו לא הוקדשה אלא עצמת-כוחות בלתי-מספקת, על-כן נכשל ביצועה.

ההחמצה של אפשרויות הנפתחות בחזיתות ה"צדדיות", שהיתום באה בשל האמצעים המועטים שנהגו להקצות להללו, מקורה היה בעיקר במטות הכלליים של שני הצדדים, כי אלה דגלו, כביכול, בעקרון הנפוליאוני-קלאוזביצי, האומר שהמטרה במלחמה היא השמדת הכוח-המזוין העיקרי של האויב.

אולם, בסברם כך, לא הביאו בחשבון שמטרה זאת תושג ביתר-יעילות דוקא ע"י פגיעה מפתיעה "בלתי-ישירה" במקום-תורפה של היריב — מאשר ע"י התגוששות-מצח נגד עצמתו-המרוכזת.

פישוט-של-דבר: תלמידיהם של הקיסר הגדול של מפרשיו לא ידעו לתרגם עתה לרמה האסטרטגית, כפי שתבעו זאת המסיבות, את אמות-התמרון הטקטית והאופרטיבית שלו — זו, אשר ידעה לשתק את האויב, בדרך-עקיפה עוד בטרם ההתנגשות הישירה בו.

לנוכח כל אלה ניתן, איפוא, לסכם כי שורש הקפאון — אשר השתרע על פני כל הרמות של פעילות-מלחמתית במשך השנתיים הראשונות של מלחמת-העולם — היה נעוץ בקפאונה של המחשבה הצבאית.

## שלב שבירת הקפאון: בדרך נסיונית נולדת תורת-המלחמה החדשה

ג' גורמים, שברראת-הקרח של התורות-השונות, ושל סדרת-כשלונותיהן שינקה מהן: (א) הנסיון המעשי של הפיקוד הנמוך והבינוני בשדה-הקרב: (ב) התערבות גוברת-והולכת של ההנהגה המדינית (זאת — בקרב בעלי-הברית בלבד) בהנהלה הצבאית של המלחמה: (ג) מאמצי מחקר ושכלול של אנשי הסכניקה, המדע והתעשייה.

### א. שבירת הקפאון ברמה הטקטית

המפקדים שבשדה-הקרב פיתחו בהדרגה, מתוך הלקח המר של קציר-הדמים בשתיים-שלוש השנים הראשונות של המלחמה, דרכי קרב חדשות. כבר בסוף 1915 מוסר מפקד-פלוגה צרפתי, קפ' לאפארג, לפרסום חוברת קטנה, בשם "פרקי-מחקר על התקפה". אם נתרגם את תוכנה של חוברת זו ללשון מושג-גיה-המלחמה ההיסטוריים, כי אז אפשר לומר כי בעצם טוען הוא בחיבורו שאין תועלת וטעם ב"מהלומות-

פטיש" של הסתערויות המוניות במערך "פלנגי" צפוף מרוכז — וכן לא במשקל-המתכת-המקובץ הני תך באמצעותה של "סופה-ארטילרית". ההתקפה דורשת מכשיר-טקטי חדש: ניתן לומר — "חרב" חדה, תחת ה"פטיש" הבלתי-יעיל.

ההתגשמות המעשית של "חרב" זו — לפי מגמת מחשבותיו של לאפארג — חייבת להיות: יחידות קטנות ובינוניות עצמאיות של חיל-הרגלים, המסתייעות באמצעי-אש חדשים משלהן — מקלע-קל, או רובה-אבטומטי, רימוני-יד, רימוני-רובה, רימוני-גז, ואף מרגמה-קלה — והנתמכות גם ע"י אש-ארטי-לרית, אך לא בצורת "חריש" עיור, הנמשך ימים, אלא באמצעות ריכוז-אש חזק וקצר, מדי-פעם, מכוון בדיוק ומותאם בגמישות לצרכיו ולתנועותיו של חיל-הרגלים.

חיל-הרגלים בעל חימוש וסיוע כאלה מתקדם בתחנות קפלי-הקרקע, הלילה או ערפל מלאכותי או טבעי. אין הוא מתיש-עצמו במאמצי-שווא נגד גורה רחבה של מערך-ההגנה האויב, כי אם "מכרסמו" בקטע צר, פורץ פריצה, התחלית — ומפלט את הדרך לחדירה-לעומק בשביל העתודות המרוכזות הנעות בעקבותיו.

שיטת-ההתקפה החדשה של חיל-הרגלים — שיטת ההסתננות — נולדה בערך באותו זמן עמלו קצינים גרמניים צעירים, ביחידות שבחזית, ובמחלקה האופרטיבית של המטה (אלה האחרונים — תחת הנהגתו של קולי — אח"כ גנרל — פון-לוסברג<sup>6</sup>), תוך-כדי מאמצים למצוא אורח-התגוננות טקטי אשר יענה על עצמתן הגוברת של ההתקפות ועל ה"חריש-האר-טילרי" שהיה מחוק-ממש מעלי-פני-האדמה את המערכים הלא-עמוקים בני כמה מאות מטרים בלבד של המתגוננים, כפי שהם היו אז.

לאפארג, למעשה לא "המציא" שום דבר חדש מיסודו. הוא רק התאים וסיגל, לצורך תפיסתו, דרכי-קרב שהיו ידועות בהיסטוריה במשך מאות ואלפים בשנים אל מחשירי-הביצוע החדשים (בחימוש ובט-ניקה) של התקופה. היו אלה דרכי קרב אשר, אם גם לא בצורות-מבניהם הרי עכ"פ במשמעות-תכליתם — לקעקע ול"רכך" את מערכי-האויב — דמו לדרכי-הקרב גם של חיל-הרגלים-הקל עוד בתקופה העתיקה היונית-הרומית, גם של הקלעים-המתגרים (Skirmishers) של המאה ה-17 וה-18, גם לאלה של שרשרת הקלעים (Tirailleurs) של צבאות המהפכה

5) אשר לימים, נתפרסם כמטפחה העיקרי של שיטת ההגנה לעומק הגרמנית בחזית-המערב.

הצרפתית). ממש כמעשה לאפארג עשו גם הקצינים הגרמנים הנ"ל אשר היו ל"בעלי-בריתו" מן-העבר ההוא.

גם בתורתם של אלה — שנקראה אז "שיטת ההגנה הגמישה" — לא היה משום "חידוש מהפכני". בעצם, אין תורה זו אלא מדגישה את עקרונות היסוד ההיסטוריים של אורח-הקרב הגנתי: שילוב בין גורמים-בולמים, מזה, וגורמים-יוזמים מזה — עומק המערך; — ניצול המדרון-האחורי כדי לממש את ההפתעה-בהתגוננות; — תמרון גמיש בתוך המערך כדי להמנע מתוצאות "אש-ההכנה" של התוקף; — וחמכה-הנגדית וההתקפה-הנגדית, כשלבי סופי הכרחי של התהליך ההגנתי ופסגתו.

אכן, זכותה של אותה קבוצת-קצינים גרמנית, כזכותו של לאפארג, היתה בכך שאת עקרונות-הקבע של פעולות-מלחמה אלה התאימו הם לשינויים שחלו בטנח ובכוח-ההרס, ולתמורות במושגי מרחב וזמן, אשר הובאו-לאור-העולם ע"י מכשירי-הביצוע החדשים של התקופה.

### ב. השפעת אורח-החיימה החדשים על מבנה הכוחות

במחציתה השנייה של המלחמה שוב הובלט הבדל-תתי-החזיון ההיסטורי הידוע-מאז, הלא-הוא: ההשפעה-החוזרת, וההדדית, שבין התפתחות אמצעי-החיימה, התנועה והשלטה, מכאן — ואורח-החיימה ומבנה-הגופים-הלוחמים, מכאן.

מכונת-הירי (בלשוננו כיום — המקלע), והאר-טילריה החדשה, חייבו דרכי-קרב חדשים. והם חייבו טיפוח נוסף של מכשירי ביצוע מתאימים הדרושים לכך: הנשק-האבטומטי הקל; הנשק בעל מסלול-תעופה-גבוה — הקל, ה"בנוני"; — הם תבעו ריבוי אמצעי הקשר, ופיצולם אל יחידות-המשנה של הגייטות-הלוחמים.

סביב האמצעים החדשים — שרק בהם היה כדי לאפשר את ההתקפה בשיטת ההסתננות, ואת ההגנה בשיטה הגמישה — היו צריכים עתה לחשב-מחדש ולבנות-מחדש את היחידות והעוצבות. תהליך זה מתפתח מעתה משני אפיקים. האפיק האחד: צמצום כוח-האדם ביחידות הגייטות-הלוחמים<sup>6</sup> — וריבוי אמצעי-החיימה, ואילו האפיק השני: שילוב של כלי-נשק שונים במסגרות-מבנה שהיו מצויות עם תחילת

6) בגייטות-הסנניים, וביחוד בשירותי-האספקה-והתר"ב — דוקא גדל מאוד היקפו של כוח-האדם המועסק בהם.

המלחמה ושתכונתם העיקרית נתבטאה בעצמה מספרית של כוח-האדם שבהן.  
מכאן, שבמחצית השניה של המלחמה, היחידות הקטנות — הפלוגה, המתקלה ואף הכיתה — הן ההופכות לגופי-ביצוע של דרכי-הקרב החדשים. לפיכך מצויידות הן עתה בתשלובת מגוונת של נשק-אבטומטי ונשק מסלול-תעופה-גבוה, מן הסוגים הקלים.

התוצאה, לפי הצבאות האופיינים של התקופה (הצרפתי והגרמני) היתה בערך כלהלן.

הגדוד מצמצם באשר לכוח-אדם שבו (מ-1000 איש עד ל-700—800 איש). אולם, שלוש הפלוגות הרובאיות שבו, אף בהן מצוי נשק-אבטומטי רב-למדי — המקלעים-הקלים — וכן חמושות הן במדור-כות לרימוני-הרובה, ואף זו: בגודל פלוגה מסייעת, אשר לה מ-8 עד 16 מקלעים-בינוניים, ומחלקת-קשר, העשירה גם להתפצל, לסיפוק צרכי הפלוגות. גם רגימנט-הרגלים מצמצם במידת-מה מבחינת עצמתו המספרית, אולם אף הוא כולל עתה, כלים אשר ביכולתם להגיש ליחידות-המשנה של הרגלים סיוע ישי והדוק — כגון המרגמות-הבינוניות, ותותחי-הליווי של הרגלים, וכן יחידת מהנדסים-פלסים.

ברמות הגבוהות-יותר של המבנה (בדיביויות, קורפוסים, ארמיות) עולים חשיבותו, ואחרון בעצמת-הגייסות, של חיל-התותחנים — וכן אלה של-החילות-הטכניים ושל חיל-האוויר. במקביל לכך יורד ערכו (ובמידת-מה, על אף השמרנות החזילה, גם פוחת מספרו) של חיל-הפרשים.

הרי טבלה מאלפת (השאובה מעובדות התפתחותו של הצבא הצרפתי); המספרים באחוזים מעצמתם הכוללת של כוחות-הצבא:

1918	1915	
50.4%	71.8%	חיל-הרגלים
35.7%	18.1%	חיל-תותחנים
4%	4.8%	חיל-פרשים
6.9%	4.9%	חילות-טכניים
3%	0.4%	חיל-אוויר

### ג. שכירת הקפאון ברמה האסטרטגית

בשביל ראשית המאה ה-20 (וכן, בהתפתחות-המבשרת שבאמצע המאה ה-19 — במלחמת-האזרחים האמריקאית) אופייני חלקה הגובר-והולך והתערבך תה לעתים תכופות יותר-יותר של ההנהגה-המדינית האזרחית בשלבי-הביצוע הצבאיים של המלחמה. חזיון זה היה בולט, כאמור, כבר בהתנגשות

המזויינת הגדולה הראשונה שנתרחשה במסגרת תנאיה הדינמיים של המהפכה-התעשייתית — מלחמת הצ'פון-והדרום בארה"ב, בשנות 1861—1865. ואילו במחצית השניה של מלחמת-הראשונה הפך חזיון זה בארצות-המערב — צרפת ובריטניה — לחזיון מרכזי. בארצות אלו נראו עתה מדינאים-אזרחים כליד-ג'ורג', צ'רצ'יל וקלמאנסו פותרים את הבעיה האסטרטגית הראשונה-במעלה של התקופה: הגיוס-הטוטלי של הפוטנציאל האנושי והמשיקי של האומה; בעיה, שאנשי-הצבא לא ידעו לפתרה בשלמות. ואילו באותן ארצות בהן נשאר ארגון המאמץ-המלחמתי הכולל בידיהם של אנשי-הצבא בלבד — גמזא, בסופר-של-דבר, כי מאמץ זה נשאר (ואף במדינות שברדך-כלל הצטיינו בכושרן הארגוני) בלתי-שלם. בצד סיבות אחרות היה שורשו של חזיון מפתיע זה טמון גם בראיה המוגבלת שראו אנשי-צבא אלה את בעיות הכלכלה והחברה.

כשהיא מחוזקת ע"י הצלחתה זו בגיוס-למלחמה-הטוטלית החלה ההנהגה-המדינית-האזרחית בבריטניה ובצרפת (ברוח המימרה, הידועה ש,המלחמה היא ענין חשוב מכדי להשאיר את הנהלתו בידי גנרלים") בוטלת לידיה אזרחיות גדולה-והולכת להנהלתה הצבאית של המלחמה.

ההישג המאשון שלה בשטח זה היה הפעלה נמרצת ומקיפה של הנשק המסודתי של בריטניה: ההסגר הימי — ניתוק מדינת האויב מכל מקורות חומרי-גלם ומזון שמוחזר לגבולותיה. תוצאת הפעלת נשק זה היתה: התשה איטית, אולם מתמדת, של גרמניה ובנות-בריתה. הללו החלו מנסות לענות על האסטרטגיה של התשה כלכלית על-ידי מלחמת-צוללות; אלא שזו בכ"ו לא השיגה תוצאות מכריעות — בגלל חוסר הכנה טכנית ותעשייתית מספקת מאורגנת-מראש, וכן בשל הפתרון של שיירות-תוב-להימית אותו נקטה עתה, מצדה, אותה הנהגת-המלחמה האזרחית הבריטית עצמה.

ההישג השני של ההנהגה-המדינית האזרחית הבריטית-הצרפתית בתחום הניהול-האסטרטגי של המלחמה התבטא בכך, שהיא הכריחה-ממש את המטות-הכלליים הבריטי והצרפתי לערוך נסיון מחודש לאגף את הכוח-האויב העיקרי ע"י איגוף-אסטרטגי „בלתי-ישייר" — באמצעות פתיחת חזיתות „צדדיות". מסתבר, שלפתיחת חזיתות אלה נגד בנות-בריתה החלשות של גרמניה — תורכיה ובולגריה — נודעת השפעה עקיפה לא-מבוטלת אף על החזיתות ה„עיקריות".

## ד. שבירת הקפאון האופרטיבי בחזיתות הצדדיות

עובדה רבת-חשיבות נתבררה בזירות-הלחימה החדשות שנפתחו — או שהפעילות בהן נתגברה מחדש, והגיעה לרמה גבוהה-יותר. של היקף הישגים — ב־1916, ב־1917 וב־1918: החזיתות שבמקדונייה, בעירק ובראש-הראשונה בסיני ובארץ-ישראל. הוכח בפועל שאכן גם בתקופה ההיא היה תמרון אופרטיבי מכריע בגדר האפשרות. הוכח שאפשרית הבקעת מערך-ההתגוננות של האויב — ואפשרית חדירה לעומק הבלתי-מאורגן שלו; ושאפשרית, אף בתנאי התקופה החדשה ההיא, מערכת-השמדה גדולה. אכן, במה היו אמורים כל אלה? — כאשר קוימו אותם תנאים שבהם מתמיד, בכל התקופות, הייתה תלויה ההצלחה של התקפה אופרטיבית: יחס מתאים בין עצמת-הגייסות למרחב-התמרון; עדיפות מוכרעת של התוקף על המתגונן מבחינת המספר או אמצעי-הלחימה, או שניהם יחד; נידוחו של התוקף, המת-גשמת באמצעות גופי-תמרון גדולים, מהירי-תנועה (באחדות מהחזיתות „צדדיות“ הוגשם תנאי זה בדמות דיביזיות וקורפוסים של חיילי-הפרשים, המצויים דים באחוז גבוה-יחסית של אמצעי-אש), אשר יש ביכולתם לחדור, בקצב זריז, דרך פרצה שנפרצה תחילה במערך-ההתגוננות אויב ע"י הרגלים והתותחנים, להפוך אותה להבקעה-לעומק, ולהגיע לעורף האויב במהירות העולה על זו של עתודותיו-שלו השואפות לסתום את הפרצה.

ה. הפיכו של שבירת הקפאון האופרטיבי בחזית העיקרית: אמצעי לחימה ותנועה חדשים את השאלה שהיציבה בפני צבאות בעלי-הברית והנהגתם בשנה-רוחצי (בערך) האחרונה של המלחמה, ניתן עתה, במבט-חזון, לנסח באופן זה: אותם התנאים אשר הם שהחזירו לאורח-התוקפני הטקטי והאופרטיבי את עדיפותו בחזיתות צדדיות, נגד אויב נחות במספר ובחימוש, ובמרחבים גיאוגרפיים גדולים — כיצד ניתן ליצור ולהעלות אותם בחזית העיקרית, זו הצרה-יחסית ושבה קיים היה, פחות או יותר, שיוון-כוחות מספרי ואיכותי בין שני הצדדים. את היסוד לתשובה על שאלה זו נתנו אנשי המחקר והטכניקה של ארצות-המערב: הודות להם הופיע בשדות-הקרב גורם לגמרי חדש — התנועה בצורה של טנק, של מטוס-קרב ושל מטוס-הובלה. כי שיטת-ההתקפה החדשה ורבת-האפשרויות — ההסתננות — החזירה לאורח התוקפני את עדיפותו רק ברמה הטקטית. כאשר, לאחר הפרצה ההתחלתית,

מתחילות מתמרנות זרנגדיו עתודות הרגלים והזוחלים של החוקף, השואפות להבקיע-לעומק, ועתודות הרגלים והתותחנים של המתגונן, השואפות לסתום את הפרצה — אלו ואלו באותו קצב „רגלי“ בערך — הרי נמצאת ברוב המקרים יד המתגונן על העליונה.

אולם נשק-המנוע היה עשוי לשנות מצב זה מליסודו. הטנק, המגלם בתוכו את התכונות המשולבות של עצמה-לוחמת, אי-פגיעות ומהירות-תנועה (ברוב סוגי השטח) גם יחד — מיועד היה למלא אותם תפקידים טקטיים, ואף אופרטיביים, של חיל תמרון מכריע, אשר בתקופות הקודמות מילאום היחידות והעוצבות של חיל הפרשים, לסוגיו וגילוייו השנים. כשם שהחלל הוא היה במרוצת הדורות (ועד לשלהי המאה הי"ח ובמקצת לאחריה) מתגבר על-ידי קצב הסתערותו המרוכז על „כושר-הבלמה“ של המתגונן — וכשם שבמאה הי"ט היה ביכולתו, הודות לתכונת-המהירות שלו, לבצע איגופים (ולהכין אף כיתורים) אופרטיביים — כך היה עתה ביכולת ירשו, חיל-השריון, לפתוח את כל-האפשרויות האלו מחדש.

ואילו ברזוגו של המנוע-היבשתי — המנוע האוירי — לא זו בלבד שיכול היה לשמש לעניינם וזמן לחברו זה, אלא שאם השריון רבי-יכולת היה להבקיע את חומת החפרות והמכשולים — יכול היה בן-הברית האוירי לדלוג מעל חומה זו, מעשה „קפיצה“.

וכאן שוב נתגלה אותה חזיון שכבר הוזכר לעיל: מעטים היו אנשי-הצבא שידעו, ולו גם במחשבה-מנחת בלבד, להגשים את עקרונות-היסוד הקבועים של אמנות-המלחמה ע"י מכשירי-הביצוע החדשים. בין חידי-סגולה אלה היו הקול' פולר (ראש-המטה של חיל-השריון הבריטי) והבר-גדיר-גנרל מיצ'ל (שעמד אותה עשה בראש מבצעי חיל-האויר האמריקאי), אשר תיכננו את התכנית המוצעת „לשנת 1919“ — כאשר היתה עדיין קיימת ההנחה בדבר אפשרות המשכתה של המלחמה בשנת 1919. היתה זו תכנית, שמגמתה להבקיע את החזית הגרמנית על-ידי כוח שריון מרוכז בן 3000 טנקים, המלווים ע"י חיל-רגלים ממונע, מחד-גינסא, וע"י סיוע-ישייר של להקות מטוסי-קרב מאידד-גינסא, בעוד ש-1200 מטוסי-הובלה צריכים היו להצניח בעורף האויב 12.000 חיילים ו-2400 מקלעים, שנועדו להוות „אוי“ אשר אליו עתידה היתה להתחבר הפריצה-המשוריינת. אכן,



שנתקלים בו במציאות־פיסית ממש — אין בהם משום תופעה חדשה; זהו נסיון החוזר־ונשנה בתולדות האנושות, ובמיוחד — בתולדות הצבאות. אף המעבר לקיצוניות ההפוכה — התגובה המבוהלת על מציאות חדשה — לא היתה בגדר חזיון לא־ידיעה־העבר. קריאה מסוג: „לנוכח כלי־הנשק החדשים מתבדים עתה כל עקרונות אמנות־המלחמה ומדע־המלחמה“ — אף קריאה כזו לא בפר עם הראשונה נשמעה בשנות 15—1914.

כך אמרו, קרוב־לודאי, המצביאים הפרסיים שעה שנדרסו גייסותיהם ע״י הפלגה היונית, או כשבותרו ונלחצו ע״י צבאו של אלכסנדר־מוקדון, הבנוי על שילוב אורגני ומחושב של חילום ואמצעי־לחימה; כך אמרו, קרוב־לודאי, יורשיו של אלכסנדר־מוקדון, כשנתקלו בלגיון הרומאי, הגמיש, המשלב בגוף אחד את כוח־הירי, כוח־ההלם וכוח־התמרון; כך אמרו האבירים, בהסתכלם בעיניים־תהוה בשטיטות הקרב החדשות של המונגולים — ואח״כ של האנגלים, השביצרים, ההוסיטים.

קריאה מעין־זו השמיעו אנשי־הצבא עם הופעת הנשק החם. בזאת היתה תגובת המצביאים — בעוצה היתה עדין במאה־הקודמת — בראותם את המכונה־הצבאית של המהפכה הצרפתית ושל נפוליון־אז.

אלם מלחמת־העולם הראשונה רק אישרה פעם־נוספת את האמת הנצחית: כי סוד אמנות־המלחמה ומדע־המלחמה מונח בהגשמת העקרונות־הקבועים באמצעות מכשירי־הביצוע המשתנים של כל תקופה; וכי גורלם של מיליוני אדם — ולפעמים של אומות שלמות — נחרץ זמן רב לפני ההתנגשות בשדה־הקרב; נחרץ הוא במוחם ובלבם של מצביאים.

ניתן לשער כי תכנית זאת, שבה מתגלמת כבר הצורה החדשה של המלחמה, אשר למעשה הגיעה למימושה רק כעבור עשרים־שנה־ומעלה — נשארה בתחומי מעוף־המחשבה־והדמיון לא רק משום שכוח־ההתנגדות הגרמני (עקב תוצאות המצור הימי והכלכלי, המפלול בחזיתות ה„צדדיות“ ותמורות פוליטיות) נתערער עוד בנובמבר 1918.

שוב, כבשבלים קודמים, הסתגלו החוגים הצבאיים הרשמיים רק בקושי אל מכשירי־הביצוע החדשים, שנחנה בידם הטכניקה. אחר התלבטויות רבות הכירו הם באפשרויותיהם הטקטיות של הטנק ושל המטוס — כ„תוחת־משורי־נוע“, וכ„מקל־עף“ — אולם לא באפשרויות האופרטיביות והאסטרטגיות הגלומות בכלים אלה. כי אילולא כך — הרי היתה, בעצם, „תכנית 1919“ לפי האפשרויות האוביקטיביות, ניתנת לביצוע (תוך־כדי תכנון והכנה מתאימים) כבר שנה אחת לפני כן: — נאמר, עם אביב 1918...

הפירות שהטכניקה המדע הצמיחה, והשפעתם המוכרחת על דמוה המלחמה, נתקלו בראשית המאה הכי בקיר־אטום של עצלנות־מחשבה והדבקות באשר ליות מסורתיות אשר שלטו־בכיפה בחוגים הצבאיים הקובעים. כן קרה גם לנוכח אותם החידושים המהפכניים שנוצרו בתוך מלחמת־העולם הראשונה גופה — וחזיון זה נתן עדיין, כידוע, אאותותיו אף במלחמת־העולם השנייה.

מבחינה חברתית ומדינית גרמה מלחמת־העולם הראשונה לתמורות עמוקות בתולדות האנושות. אולם, בהיסטוריה הצבאית לא היתה היא, בעצם, אלא חוליה בשרשרת־חזיונות רצופה המשתרעת על־פני דברי־ימיה של המלחמה. הדבקות העקשנית בישן והסירוב לראות את הנולד, עד



